

ניצוצי יום

ניצוצי קודש ואמרות טהורות
שנאמרו ע"י כ"ק אדמו"ר זיע"א

ווערדאן

חנוכה

גליון י"א - כסלו תשפ"ו

יוצא לאור ע"י

מכון
ניצוצי יוסף
ווערדאן

כל הזכויות שמורות
אין להדפיס ולהעתיק
או לצלם אפי' חלק ממנו
בלי רשות מפורשת מהמערכת

הודעה ובקשה
כל מי שיש תחת ידו דברי
תורה ושיחות או הקלטות וכד'
מכ"ק מרן רביה"ק זי"ע
יועיל בטובו לשלוח למערכת

ניתן להשיג הגליונות בבתי מדרשינו

להארות והערות, הנצחות לע"נ
וכדו' וכן מי שרוצה להשיג את
הגליונות אפשר להתקשר עם
המערכת בטל'

בארה"ק: 52-7171932
בארה"ב: 347-4156999
ובמייל: 5388427@gmail.com

עיצוב ועימוד:
סוף פסוק

058-3256900

לעילוי נשמת

הרבני החסיד
ר' משה מנחם
בן ר' מרדכי ז"ל
לאופר

הונצח ע"י משפחתו
החשובה שיחיו

לעילוי נשמת

האשה החשובה מרת
צלאזא
בת ר' נפתלי צבי ע"ה
פילער

שהלכה לעולמה ביום כ"ז אב
לאחר ייסורים קשים שקיבלם
באהבה זכתה לראות עולמה
בחייה זרע ברך ה'

הונצח ע"י משפחתה
החשובה שיחיו

דברות קודש

בזכות מצות מילה זכו ישראל לנשך
השמן שהיה למעלה מדרך המבע ולפיכך
מדליקים אנו נרות שמונה ימים

לאחר הדלקת נרות חנוכה בשנת תשע"א

מילה', ולכן תקנו חז"ל את ימי החנוכה
לשמונה ימים כדי שצמחך החג יהיה
זכר לשלוש מצוות אלו, שהרי ראש
חודש טבת חל בכל שנה בימי החנוכה,
כמו כן חל גם יום השבת בימים אלו,
ושמונת ימי החנוכה מרמזים על
שמונת ימי מילה. תקנת החג היתה
אמנם לזכר נשך המנורה ולכך היה די
בשבעה ימים, אך חז"ל הוסיפו ותקנו
יום שמיני להדלקת הנרות כדי לרמז
גם על שלושת המצוות שצקשו היוונים
לצטל ולא עלתה צידם.

בוונת היוונים לא היתה רק
לשלושת המצוות הנזכרות,
כי רצונם היה שמתוך ציטול מצוות
אלו יצואו ישראל לצטל את כל התורה
כולה. מצוות אלו הינן יסוד כל התורה
ועל ידי ציטולם קיוו היוונים לצטל
מישראל את כל צנין המצוות, וזיי

בהלכות חנוכה (סי' תרע) הקשה
הבית יוסף מדוע קבעו
חז"ל להדליק נרות שמונה ימים, הרי
בזמן הישועה לא דלק השמן צורך נשך
אלא שבעה ימים, שכן להדלקת הנרות
ציוס הראשון היה די שמן צפק, ומה
טעם קבעו אס כן חז"ל להדליק נרות
שמונה ימים.

קביעת שמונת ימי החנוכה - לרמז
על מצות המילה שרצו היוונים לבטל

על קושיא זו נאמרו תירושים רבים,
ואף אנו אמרנו לתוך זאת צכמה
וכמה אופנים, אך החיד"א (ראש דוד
פר' מקץ) הביא את תירוץ הקדמונים
על פי המצואר צמגילת אנטיוכוס
שהיוונים צקשו לעקור מישראל את
שלושת המצוות של חודש שבת ומילה,
'דער עיקר האבן זיי געוואלט
פארנעמען זיך אויף חודש שבת און

ציום השמיני. אך נראה לבאר שגם בעצם הדלקת הנרות למשך שמונה ימים יש ענין של הלל והודאה על שצטל ה' עזת היוונים ואנו זוכים לקיים מצות מילה.

בהקדמ מאמר המשנה בגדרים (פ"ג מ"א) 'גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקב"ה את עולמו, שנאמר (ירמיהו לג, כה) 'כה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי', ואומרת הגמרא (שם לג.) כי התנא של משנה זו חולק על ר' אליעזר, שכן ר' אליעזר למד שכוונת התיבה 'בריתי' היא על התורה והוא לומד מדברי פסוק זה ש'אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ'.

באשר לומדים את דברי הגמרא בפשטות מבואר יוצא שהמחלוקת בין התנא דמתניתין ובין ר' אליעזר היא אם צריאת העולם היתה בזכות התורה או בזכות המילה, ולפי זה יוצא שהתנא דמתניתין חולק גם על דרשת חז"ל על מאמר הפסוק 'צראשית ברא אלוקים' שצריאת העולם היתה בשביל התורה שנקראה ראשית (צראשית א),

האבן געוואלט מבטל זיין די דריי הויפט זאכן, וואס דאס וואלט געפירט צו די איבעריגע תורה, מ'ווייסט דאך אז ווען מ'צעווארפט דעם פאנדעישן ממילא צעפאלט דער געאנצער בנין'. הקדמונים בארו צאופנים שונים מהי חשיבותם המיוחדת של מצוות אלו (ראה מה שכתב החיד"א צראש דוד שם) אך על מצות מילה אין לורך להכזיר במילים, 'וואס איז שייך צו זאגן', הרי זו היא המצוה המתקיימת ראשונה בגוף האדם ולכן בקשו היוונים לעקרה תחילה.

הדלקת הנרות ביום השמיני
אינה מילתא אנב אורחא

אם נלמד את דברי החיד"א כפשוטן היתה עיקר תקנת ימי החנוכה לשמונה ימים רק לענין הלל והודאה, כדי להודות ולהלל על ציטול עזת היוונים שצקשו לעקור מצות מילה מישראל. ואילו הדלקת הנרות כלל אינה שייכת לענין זה, שהרי היא באה כזכר לנס המנורה שהיה רק שצעה ימים, ואין צה שום הודאה על מצות מילה, אלא שלאחר שכבר תקנו את שאר דיני החנוכה לשמונה ימים כבר הוסיפו חז"ל לתקן גם שדליקו נרות

צ"ה הקצ"ה את העולם, הלשון הוא 'עולמו', 'זיין וועלט', כי כוונת התנא היא לאותה הנהגה נעלית שאינה תלויה בצבולות הטבע של קיץ וחורף קור וחום, לאותה הנהגה שהצורא יתצרך משנה לדו צעת שעולה רגון לפניו, אותו 'עולם' שהשאיר לעצמו לצורך הנס' כלשון הישועות יעקב. ודווקא הנהגה זו היא בזכותה של מנזת המילה, ואילו הנהגת הטבע היא צביל התורה.

על פי האמור, שצידודי הדברים אין שום מחלוקת בין התנא דמתניתין וצין ר' אליעזר ושניהם מודים כי הנהגת הטבע היא בזכות התורה וההנהגה שלמעלה מדרך הטבע היא בזכות מנזת מילה, מצאיר הישועות יעקב שהמחלוקת ציניהם אינה אלא מה לומדים אנו מלשון הפסוק 'אם לא צריתי יומם', כי לדעת התנא דמתניתין סובצת כוונת הפסוק על צרית המילה ואילו לדעת ר' אליעזר נסוצים צברי הפסוק על צרית התורה. ולפי זה לא חולק על התנא דמתניתין על דרשת 'צראשית' - צביל התורה שנקראה ראשית, הוא חולק רק על

א וצראש"י שם, שהרי לדבריו לא היה הקצ"ה צורא את עולמו צביל התורה לולא מנזת מילה.

הבריאה המבעית היא בשביל התורה והעולם הנסי הוא בזכות מצות מילה

אך הגאון בעל הישועות יעקב זצ"ל צספרו על התורה (פר' צראשית ד"ה צראשית אמרו) מצאיר שכוונה אחרת היתה לו לתנא דמתניתין, ואם למדנו צדברי המשנה כי בזכות המילה היתה צריאת העולם הכללית, 'אלגעמייין דער וועלט', מצאיר הישועות יעקב כי אין שום חולק שעצם צריאת העולם היתה צביל התורה, והנהגת הצורא צדרכי הטבע - 'דער נאטירלעכער וועג וואס דער אויבערשטער פירט די טבע' - אינה אלא בזכותה, אך ישנה גם הנהגה של למעלה מדרך הטבע, כי לפעמים משנה הצורא מדרכו של עולם, בזכותם של צדיקים גדולים או צומנים מיוחדים כגון צשעת קריעת ים סוף, ולהנהגה נסית זו זוכים אנו בזכותה של מנזת מילה.

הישועות יעקב מוכיח צדבריו מלשון התנא, שהרי לשון המשנה אינו 'אלמלא מילה לא

מי שלומד ענין זה מהפסוק של 'אם לא צריתי יומס'.

כי מלות מילה מורה על ההנהגה שלמעלה מדרך הטבע^א.

המילה ביום השמיני - כי בזכות המילה זוכים אנו להנהגה שלמעלה מדרך הטבע

הישועות יעקב מציא תימוכין לדבריו ממה שהתורה הק' נוותה את האז למול את בנו ביום השמיני, ומצא בעל העקידה (פר' שמיני, שער נט) כי המספר שבע מורה על הנהגת הטבע התלויה בשבעת ימי צראשית ואילו המספר שמונה מורה על ההנהגה שלמעלה מדרך הטבע. הוא מצא שם על פי דרכו שמלות מילה מלמדת את האדם לזכך את מעשיו כדי שיהיה ראוי להנהגה נכית, אך הישועות יעקב מצא על פי דבריו שזכות מלות מילה צרא הקצ"ה את 'עולמו', את ההנהגה שלמעלה מדרך הטבע, 'אין זכות פון ברית מילה איז מאקע דער עולם הנפי'. ואף גם המהר"ל בספרו תפארת ישראל (פרק ז) מצא

על פי דצריהם אמרתי לפרש את מאמר הצורא צעת שצויה את אצרהם אצינו על מלות המילה 'התהלך לפני והיה תמים' (צראשית יז, א), 'ואלסט גיין פאר מיר און ואלסט זיין גאנץ', ויש להבין מהי כוונת הלשון 'לפני', שהרי אם כפשוטו הכוונה שישמור אצרהם את מלות הצורא היה גם שייך לומר 'התהלך אחרי'.

אך לפי האמור - שהעולם הנפי וההנהגה שלמעלה מדרך הטבע באים בזכותה של מלות מילה - היתה כוונת הצורא לומר לאצרהם אצינו שזכות היותו תמים מערלתו יזכה להיות צחינת 'לפני', 'דו וועסט גיין פאר מיר, איך וועל פאלגן וואס דו וועסט זאגן', שהצורא יתצרך ימלא אחר רצונו וישדד בשצילו את מערכות הטבע. ואף בכל הדורות הצאים, כאשר ירצו הצדיקים לשנות את הנהגת הטבע ולהמשיך ישועה נכית יקיים הצורא את רצונם בזכותה של מלות המילה.

א. וזה לשונו: כי הנהגת הטבע נברא בשבעת ימי בראשית, ואילו התורה היא על הטבע, והיא מדרגה שמינית וכו' וזה הוא מעם מילה בשמיני.

היא הכח שעל ידו מתגלה ההנהגה
שלמעלה מדרך הטבע.

על ידי ההכרה שכל תיבה
בתורה היא משמותיו של הקב"ה
זוכה האדם לכל הישועות

בפסוקי 'יושע צסתר' הנאמרים
לאחר הדלקת הנרות
אומרים לנו 'כי צי חשק ואפלטתו,
אשגזבו כי ידע שמי' (תהלים נא, יד),
'פאר דעם וואם ער ווייסט מיין
נאמען - דעם וועל איך העלפן, איך
וועל אים אויבלייזן, איך וועל אים
שטארקן', ועלינו להתבונן מהי כוונת
הפסוק 'כי ידע שמי', מה היא אותה
מדריגה בעצמותו יתברך הנקראת 'כי
ידע שמי'.

ונראה לצאר כי הנה ידועים דברי
הזוהר הק' צכמה מקומות
(ח"צ נ; קד), ואף הרמב"ן צהקדמה
לפירושו על התורה כתב כן, שכל
התורה כולה היא שמותיו של הקצ"ה.
ואין זה דבר של מה בכך, שכן מצינו
מקור לענין זה בדברי הגמרא צברכות
(נא) 'מנין לצרכת התורה לפניה מן
התורה, שנאמר (דברים נג, ג) 'כי שם

על ידי הדלקת הנרות ביום
השמיני מגלים לנו כי כל עצם
הנם היה בזכות מצות מילה

ממילה יתבאר שפיר כי גם הדלקת
הנרות ציום השמיני אינה
אגב אורחא, כי הנה נס פך השמן
היה נס שלמעלה מדרך הטבע, שהרי
על פי הנהגת הצריחה הטבעית לא
שייכת מציאות שהנר ידלק יותר
ממידת השמן שנחנו בו, ולנסים מעין
אלו הרי זוכים ישראל בזכותה של
מצות המילה. לפיכך מדליקים לנו
נרות גם ציום השמיני - המרמז על
מצות המילה ועל עולם הנסי המרומז
צמספר שמונה - כי צכך מגלים לנו
שכל עולם נס פך השמן שדלק שצעה
ימים יותר מכדי מידתו היה צזכותה
של מצות מילה.

אם היינו מדליקים נרות רק שצצעה
מתוך שמונת ימי החנוכה,
וכאורכו של נס, לא היינו מגלים שנס
הנרות נעשה צזכותה של מצות מילה,
ולפיכך מדליקים לנו נרות שמונה
ימים, 'דערפאר האט מען געטוהן
באציבענען דעם 'אכט', להראות
ולגלות כי מצות צרית מילה היא

בברכות התורה מבקשים אנו
שנובה להשיג שכל התורה
היא שמותיו של הקב"ה

בנוסף צרכת התורה אומרים
'והערצ נא ה' אלוקינו
את דברי תורתך צפינו וצפיות עמך
צית ישראל', דברי התורה הרי הם
'מתוקים מדבש ונופת לופים' (תהלים
יט, יא), ועל כן מבקשים אנו מאת
הבורא שימתיק לנו את תורתו כדי
שנוכה להרגיש בחוש את מתיקותה,
וצהמשך הצרכה מבקשים אנו שנהיה
אנחנו ואלאלינו 'כולנו יודעי שמך
ולומדי תורתך לשמה', ועלינו להתצונן
מה היא הכוונה צשינוי הלשונות
'יודעי שמך' ו'לומדי תורתך'.

אך צקשתנו מאת הבורא היא שנוכה
להשיג ולהכיר צהכרה צרורה
שכל התורה כולה היא שמותיו של
הקב"ה, 'אז יעדעם ווארט וואס
מיר זאגן מיר ארויס ביים לערנען,
'ראובן' 'שמעון', יעדע ווארט פון
די תורה, איז אויך א שם פונעם
אויבערשטן, אנו מבקשים שנהיה
'יודעי שמך', שנדע צדיעת הלצ
והמח את קדושתה של כל תיבה
ותיבה מדברי התורה, 'מיר זאל מיר

ה' אקרא הצו גדל לאלוקינו', - 'עם
שמיית דארטן אין פרשת האזינו,
משה רבינו האט געזאגט פאר די
אידן, 'כי שם ה' אקרא', ווען איך
וועל זאגן דעם אויבערשטנס נאמען,
'הבו גודל', זאלט עמס ברענגען
גרויסקייט פארן אויבערשטן' -
ומכאן לומדת הגמרא את החיוצ לצרך
צרכת התורה.

והקשה המהרש"א צחידושי אגדות
שאף אס נפרש שכוונת
הלשון 'הצו גדל' היא לצרכה צסם
ומלכות אין לכאורה שום מקור
שהפסוק עוסק צלימוד התורה, ואיך
לומדת מכאן הגמרא את החיוצ
לצרך על התורה. ומצא המהרש"א
שמאחר שכל התורה כולה היא
שמותיו של הקב"ה נקרא שפיר לימוד
התורה 'קריאת השם', כי צכל תיבה
שהאדם מוציא מפיו צעת לימוד
התורה הרי הוא קורא צשמותיו של
הבורא, ושפיר שייך ללמוד את חיוצ
צרכת התורה מהמשך הפסוק 'הצו
גודל לאלוהינו'. הרי לנו שגס מדברי
הגמרא מוכח שכל התורה כולה היא
שמותיו של הקב"ה.

באשר גזר חסד ה' על יראיו
 ובני חשמונאי נלחו את
 היוונים חזרה התורה הק' להאיר
 כבתחילה וכלל ישראל זכו אז לקבל
 את התורה מחדש, 'ווען דער
 אויבערשטער האט געהאלפן אז די
 חשמונאים האבן געזיגט די מלחמה
 איז די תורה צוריק אויפגעלעבט
 געווארן, און א פרישע מתן תורה
 איז געווארן'.

ובאשר היה צימים ההם חוזר אור
 קבלת התורה להאיר
 לישראל צימי החנוכה צומן הזה בכל
 שנה ושנה, והזמן גרמא שנתחזק
 בלימוד התורה באופן נעלה, במדריגה
 הנשגבה שבה לומד האדם את התורה
 ומכיר שכל תיבה ממנה היא שמותיו
 של הקצ"ה.

לפיכך אומרים אנו צימי החנוכה
 את הפסוק 'אשגבהו
 כי ידע שמ', וכוונת הדברים הוא
 שהצורא יתברך מרומם ומחזק את
 האדם היודע ומכיר שכל התורה
 כולה היא שמותיו של הקצ"ה,
 בצחינת 'כי ידע שמ', וכאשר הוא
 מגיע למדריגה זו זוכה האדם לכל

פארשטיין, באהעפטן, וויסן די
קדושה, אז יעדעס ווארט איז דעם
אויבערשטנס נאמען, ולאחר מכן
מזקשים אנו צמיוחד שנהיה 'לומדי
תורתך לשמה', שנלמד את התורה
כדי לקיים רצון הצורא החפץ שנלמד
את תורתו.

בימי החנוכה ניצלה התורה
 הק' מידי זדים והזמן גרמא
 להתעורר להכיר בקדושתה

והנה, עיקר מלחמת היוונים היתה
'להשכיחם תורתך ולהעבירם
מחוקי רצונך' כפי שאנו אומרים
בנוסף 'ועל הנסים'. רצון היוונים
היה להעביר את ישראל מכל חוקי
התורה כולה, הם התחילו למנס
בשלושת המצוות של חודש שנת
ומילה אך כוונתם היתה לכל מצוות
התורה, ולפיכך נקטו היוונים בשלוש
מצוות אלו שהינם יסוד לכל התורה
כי צנפילת היסוד נופל אחריו
כל הצנין, 'מיט דעם האבן זיי
אנגעהויבן ווייל זיי האבן געהאלטן
אז דאס איז די פאָנדעישן, האבן
זיי געוואלט דאס ערשט מוהן,
אבער געצילט האבן זיי מבטל זיין
די גאנצע תורה'.

הזכרות המנויות שם 'אפלטונו, אשגזו, יקראני ואענהו'.
 יעזור ה' יתברך שמוכה אכן לכל
 ההשפעות טובות היורדות
 צימי חנוכה אלו, שיושפע להם לישראל
 ישועות ורפואות ורוז הללמה, שכל
 אחד ואחד מישראל יזכה לקבל את
 כל הנצרך לו וכך נוכל להתחזק כולנו
 ברוחניות ובגשמיות.
 הרי לזון הצורא הוא שנעבדו יתברך
 מתוך שמחה, 'דאם איז
 וואס ער וויל', ענה אחת יש לנו
 אליך רצונו של עולם, כאשר תשפיע
 לנו שפע זרכה והללמה, זריאות
 השלימות ורוז נחת, ישכיל כל אחד
 מישראל לעצוד אותך עצודה תמה
 מתוך שמחה, 'אויטאמאטיש וועט
 ווערן א שמחה', ותהיה זאת שמחה
 שתושפע צאור ישר מתחת ידו
 הקדושה והרצחה ולא על ידי מתנת
 צער ודס, אכ"ר.

ב. ובסיום דבריו האריך רבינו זי"ע את הדיבור על רבוה"ק הרבי ר' מאיר'ל פרעמישלאנער זי"ע
 והרבי ר' מרדכי'לע נאדווערנער זי"ע:

התפילות והבקשות שאנו מבקשים היום הלא אומנות אבותינו היא המסורה בידינו, הרי ביום
 זאת חנוכה נסמך זקינו הרה"ק הרבי ר' מרדכי'לע נאדווערנער זי"ע על ידי דודו הגדול הרה"ק
 ר' מאיר'ל פרעמישלאנער זי"ע אשר הועידו להיות מנהיג בישראל, הרבי ר' מאיר'ל אמר לו אז
 'ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האותות' ובסיום דבריו אמר לו 'לך בכוחך זה
 והושעת את ישראל'. הרבי ר' מאיר'ל אף שלח אותו לשבות בצל הרה"ק מרוז'ן זי"ע באמרו
 לו כמה פעמים 'הוא יקרבך אי"ה כי אתה קנקן חדש מלא ישן, ומנותר קנקנים נעשה נס
 לשושנים', וכדבריו כן היה, כי גם הרה"ק מרוז'ן נהג בו כבוד והסמיכו להיות רבי. בכוחם
 ובזכותם של צדיקי עליון אלו אשר אין לנו כל השגה בהם מבקשים אנו מאת הבורא שיפקדנו
 היום לטובה בדבר ישועה ורחמים, אכ"ר.

כל פרטי דיבורי הקודש שאמר אז הרבי ר' מאיר'ל מובאים בספר תפארת מרדכי שיצא לאור
 עוד לפני המלחמה על ידי ש"ב הרה"צ ר' מרדכי גינסבערג זצ"ל, הוא מעתיק שם (אות י)
 מכתבי זקינו הרה"ק ר' ישראל יעקב מחוסט זי"ע אשר מביא אגרת שכתב יהודי שהיה נוכח
 בשעת מעשה, ובין הדברים כותב שם כי הרבי ר' מאיר'ל ציוה להביא אז עשרה אנשים
 מישראל כדי שתהיה הסמיכה בציבור, ורק שלושה מהם זכו להיכנס לתוך החדר ולשמוע
 את כל אותם דיבורים שאמר הרבי ר' מאיר'ל, כי את השבעה הנותרים ציוה הרבי ר' מאיר'ל
 לעמוד מאחורי הדלת.

הרבי ר' מאיר'ל אשר עמד אז לאחר עבודת הדלקת הנרות אמר להרבי ר' מרדכי'לע 'דע,
 כי עבדתי עבודה רבה ביגיעה גדולה עתה אחר ההדלקה, עד שמפני נטפו אגלי זיעה וידי

קרות כשלג'. 'הערסמו עפעס, אוינער התפשטות הנשמיות, אזא מין הימלישע כח, אז די הענט זענען געווארן שטיקער אייז פאר פחד הבורא, ס'איז פארוואנדלט געווארן, זו הרי מדריגה נפלאה מאוד, אגלי זיעה אינם חידוש גדול כל כך, אם מתפלל האדם בחמימות הרי הוא מתחיל להזיע, אבל מדריגה נפלאה זו שהידיים יקפאו מרוב פחד הבורא אינה דבר של מה בכך.

אביו של הרבי ר' מרדכי'לע, הרבי ר' בערטשע מנאדווערנע זי"ע, היה צדיק נשגב עד למאוד ואף על פי כן לא נתפרסם שמו בעולם, 'פון אים ווייסט נישט אזוי דער וועלט'. כמה סיבות ישנם לכאורה בדבר, יכול להיות שמאחר שהוא הסתלק שנים רבות לפני הרבי ר' מרדכי'לע, בעוד שבנו הרבי ר' מרדכי'לע היה עלם צעיר לימים, לכן לא יודעים לספר ממנו כל כך הרבה, ויכול להיות משום שהוא לא היה נוהג לערוך מסעות בין העיירות, 'ער איז נישט ארום געפארן בכלל', ולכן יודעים היום לספר יותר מהרבי ר' מרדכי'לע שהיה לו עניינים טמירים בנסיעותיו הרבות בכל רחבי המדינה, וכך זכו יהודים מרחוק ומקורב לחזות בעבודת קדשו.

ברם, הרה"ק ר' מאיר'ל פרעמישלאנער זי"ע ידע לעמוד על גודל צדקתו של הרבי ר' בערטשע זי"ע שהיה בן אחיו הרה"ק ר' איציקל קאלישער זי"ע, - 'זעהט אים אז ער האט שוין געקענט דעם זון גוט, דעם רבי ר' מרדכי'לע נאדווערנער, האט ער דעם טאטן אויך געקענט' - ומובא שם בספר תפארת מרדכי (אות א, הערה ב) כי הרה"ק ר' מאיר'ל פרעמישלאנער אמר על הרבי ר' בערטשע 'זען מאיר'ל זאל האבן דאס פייער פון ר' בערצין העט ער די נאנצע וועלט פערברענט'...

'אועלכע הויעכע שמועסן, זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן.

פרשת ויחי

גם ברום המעלה היה יוסף הצדיק שפל בתכלית

ס"ג פר' ויחי שנת תשע"ה לפ"ק

וישתחו ישראל על ראש המיטה (מז, לא).

פטיפר נשצה ונכלא צצית האסורים,
ורק לאחר מכן עלה לגדולה ונעשה
מלך. פעמים רבות למדתי דברי רש"י
אלו ואיני יודע אם עמדתי פעם על
הערה זו, 'דא איז באשערט געוועזן
און איך האב באמערקט די זאך'.

אפילו כל העולם כולו אומרים לך
צדיק אתה - היה בעיניך ברשע

ונראה לזכר על פי המקופר כי
הגה"ק בעל ליקוטי
מהרי"ח וצוק"ל הגיע פעם להסתופף
צל קדשו של הרבי ר' מרדכי'לע
נאדווערנער זי"ע. הליקוטי מהרי"ח
היה אחד מגדולי הרבנים בדורו, הוא
היה תלמידו של הגה"ק צעל ייטב לז
מסיגעט זי"ע וחיבר את ספרו הנפלא
'ליקוטי מהרי"ח' הכולל בתוכו צירורי
הלכה נפלאים על סדר היום, השצתות
והמועדים, 'זייער א נוצלעכע זאך'.

באשר הגיע יוסף הצדיק לזקן אל
יעקב אבינו בחוליו השתחוה
יעקב לראש המיטה, וכוונת השתחויה
זו מבוארת ברש"י בשני אופנים.
לפירוש הראשון השתחוה יעקב אל
השכינה הקדושה השוכנת למראשותיו
של חולה, ואילו בפירוש השני כתב
רש"י כי יעקב אבינו השתחוה לראש
המיטה 'על שהיתה מיטתו שלמה
שלין זה רשע', 'זיין מיטה, דאם
הייסט די דורות, איז געוועזן גאנץ',
והודאחו על כך היתה צפרט לאחר
ש'יוסף מלך הוא, ועוד שנשצה לצין
הגויים, והרי הוא עומד צדקו'.

ועל אחר נשאלת השאלה מדוע
שינה רש"י מן הסדר והקדים
להזכיר את מלכותו של יוסף לפני ענין
השצי שקדם לה, הרי בתחילה מכרו
השצמים את יוסף לעצד ומשהגיע לבית

און דאס ווארט 'רבי', פילסטו דעם
זעלבן עלבון הנפש, קענסטו זיך לאזן
רופן רבי, ואס לאו לאו. פתח הרר"מ
את ידיו הקדושות וסיפר כי צרוב
ענוותנותו לא רצה הרה"ק מזיטשטוב
לענות בצירור ו'הן ולא ורפיא צידיה',
נענה אליו הרבי ר' ארון לייז 'אס כן איך
מסכימים אתם שיקראו לכם רבי'...

לבו של יוסף היה נשבר
בקרבו לשברי שברים גם
בהיותו משנה למלך

בוונה זאת נוכל לומר דצרי רש"י
צהקדימו ש'יוסף הוא מלך'
לפני ש'נשצה צין הגויים', כי אכן
היתה זאת מעלה גדולה שיוסף הצדיק
עמד בצדקו בהיותו שפל אנשים, הוא
עמד אמנם בנסיון גדול כאשר נשצה
צין הגויים, אך עדיין לא היה זה
הנסיון הגדול שעבר. אלל יוסף הצדיק
ראינו מדריגה יותר נעלה, ביכולתו
היה להיות מלך ועדיין להרגיש צעמו
שפל בתכלית, 'זיין א מלך און זיין ביי
זיך צובראבן אויף פיצ-פיצלעך!',
הרי כאשר אמר לו פרעה 'שמעתי
עליך לאמר תשמע חלום לפתור אותו'
(לעיל מא, טו) ציטל יוסף את דבריו
ואמר 'בלעדי, אלוקים יענה את שלום

באחת הפעמים שהגיע להסתופף
צלל הרר"מ קראו הליקוטי
מהרי"ח בתואר 'רבי', ומששמע זאת
הרר"מ נענה אליו כי צר כמה וכמה
שנים אשר קוראים לו בתואר זה ועד
היום מנער אותו הדבר מאוד, כי
צאס תואר אחר שמכנים אותו אין
הוא מרגיש עלצון הנפש כזה כמו
שהוא מרגיש עם התואר 'רבי'.

המשיך הרר"מ וסיפר לו כי
עוד לפני שיצא טבעו

צעולם כגדול כנגלה וצנסתר הגיע פעם
הרה"ק בעל עמרת צבי מזידיטשוב
זי"ע אל זקינו הק' הרה"ק ר' ארון
לייב מפרעמישלאן זי"ע. הרבי ר'
ארון לייז היה אחד מהגדולים בדורו
וכל צדיקי אותה התקופה כדוגמת
הרה"ק מקאזניץ והרה"ק צעל קדושת
לוי זי"ע הכניעו את עצמם לפניו,
'נישט סתם, זייער גרוים געווען'.

פנה הרבי ר' ארון לייז ואמר לר'
הערשעלע זידיטשטובער 'שמועה
שמעתי כי הינכם נותנים שיקראו לכם
'רבי', וכי אס קוראים לכם בתואר זה
שוה אללכם הדבר כאילו קוראים לכם
'פושע ישראל'?' 'אויב אז מ'זאגט
אויף דיר 'שייגען', 'פושע ישראל',

יהודים אלו הקובעים לימוד של ממש צפרשת השבוע, הם לומדים את פסוקי החומש עם המפרשים ומעיינים בקושיות ותירוטים שונים, שהדבר חשוב ומרובה מאוד.

והנה, בסיום החומש נוהגים הקהל לומר בקול רם 'חזק חזק חזק חזק ונתחזק', וצאליה רבה (ס' מרסס ס"ק יח) כתב כי הרמז בנוסח זה הוא כי שלוש פעמים 'חזק' עולה בגימטריא 'משה'. ועדיין מוטלת עלינו חובת הציאור מה בא רמז זה ללמדנו.

ההתחזקות בענין החזרה - מאחר שמסירת התורה היתה ע"י משה

ונראה לזכר כי האדם מלווה לשמור על דברי התורה שלמד שלא יצאו לידי שכחה, וצמדדש אמרו כי 'צשעה ששמעו ישראל' 'אנכי ה' אלוקיך' נתקע תלמוד תורה בלזם, והיו למדים ולא היו משכחין, באו אלל משה ואמרו וכו' דבר אתה עמנו ונשמעה וכו', חזרו להיות למדים ושוכחים, אמרו, מה משה צשר ודם עובר אף תלמודו עובר' (שה"ש רבה פר' א ס' טו). אס היו ישראל שומעים את כל דברי התורה מפי הצורא לא היתה שייכת בהם שכחה, ורק מאחר שרוב

פרעה' (שס פסוק טו), מה אני ומה חיי? לפתרון החלומות אין כל שייכות אלי, 'פון וועמען רעדסטו דא? וואס בין איך?!'.

זן היא הכוונה בדברי רש"י 'שהרי יוסף הוא מלך ונשבה בין הגויים', כי שני מצבים אלו היו שווים אלל יוסף הצדיק וצשניהם עמד בצדקו באותו האופן. ולפיכך מקדים רש"י את ענין המעלה שיוסף הצדיק היה מלך והדבר לא נתן צו שום הרגשה של גיאוף, 'אז ער איז געווען א מלך צובראכן אויף שטיק-שטיקלעך!', כי ענין זה ראשון הוא צמעלה, ורק לאחר מכן מוסיף רש"י כי ללד זאת היתה לו גם מעלה נוספת, ש'נשבה בין הגויים ועמד בצדקו', 'אז ער איז געפאלן געווארן צווישן גויים און ער האט זיך געהאלטן ערליך'.

ברוך השם זכינו לסיים היום חומש צראשית, 'מיר האבן היינט מסיים געווען בראשית אין א גוטע מזל'דיגע שעה', עברנו על כל פרשיות החומש ועל כל פסוקיהם, ואין זה דבר של מה בכך. וצפרט

לצניך ולצני צניך' (דברים ז, ט), ולפיכך עלינו להתחזק צענין החזרה.

הבח להשיג את בחר התורה בכל דור ודור - בזכותו של משה

באופן אחר נראה לפרש על פי מה שאמרו צתיקוני זוהר (מיקון סט, קיב) כי 'אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא', שהכח והקיום שמה רצינו מסייע לצני ישראל כדי שיוכלו להשיג כראוי את דברי התורה הקדושה ממשיך להתקיים ולהתפשט בכל הדורות, 'דאם איז א געוואלדיגע זאך', שמה רצינו חי וקיים ועדיין כוחו יפה, 'ער ווירקט נאך', ומכוחם יכולים היהודים החרדים לדבר ה' לזכות לכתרה של תורה.

בברכות (לג:) שאלת הגמרא על מאמר הפסוק 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שאל מעמך' - שמשמעותו הוא שהצורה אינו שאל מאתנו אלא דבר קטן, והרי אליצא דאמת נדרש מאתנו כל כך הרבה, עלינו ללמוד תורה ולקיים את כל מצוות ה', וכפי שממשיך הפסוק ומונה 'כי אם ליראה את ה' אלוקיך, ללכת בכל דרכיו ולהאבה אותו, ולעבוד את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך' (דברים י, יב),

ככל מצוות התורה שמענו מפי משה רבינו נשכחים הדברים מלצנו.

זן היא אפוא הכוונה באמירת 'חזק' ג' פעמים, כי הדבר צא לעורר את האדם שיתחזק לחזור על תלמודו שוב ושוב כדי שלא יבוא לידי איבוד, 'אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד' (חגיגה ט:), וכחוראת לשון הפסוק 'זכרו תורת משה עבדי' (מלאכי ג, כב). על כך מוסיף מנין הגימטריא של 'משה' לעורר אותנו כי אם לא נחזור עליהם כראוי יבואו דברי התורה לידי שכחה - לידי אותה שכחה שנגרמה כאשר מצוות התורה נמסרו לנו על ידי משה רבינו, ולא שמענו מפי הצורא.

הרי אנו רואים צחוש - 'מיר זעהן מיר גאנץ גוט' - שהשכחה מצויה צינינו ואם אין אנו חוזרים על דברי התורה הרי הם נשכחים מאתנו, אנו מאבדים תמידין כסדרן ממה שלמדנו ואיסור חמור יש צבך, הרי על ענין שכחת התורה נאמרו דברים קשים ציותר, וכמאמר הפסוק 'רק השמר לך ושמור נפשך מאד, פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלצבך כל ימי חיך, והודעתם

צעת שכוונו לדעתה של תורה 'משה שפיר קאמרת' (שנת קא:), כי המכוון לאמיתה של תורה זוכה לכך מכוחו של משה רבינו, 'ער האט דעם בח פון משה רבינו און מ'קען אים באטיטלען אלס משה', ולפיכך שיך גם דורות הצאים תירון הגמרא כי 'לגבי משה מילתא זוטרתא היא'.

זרזו אפוא הרמו צכך שג' פעמים 'חזק' עולים בגימטריא 'משה', כי צכך מגלים לנו כי כל הכח שיש לנו להשיג את דברי התורה, להבין את עומקם ולפלפל בהם, אינו אלא מכח ה'אתפשטותא דמשה' שמשה רבינו נותן לנו בכל דור ודור. כאשר היהודי לומד תורה וחפץ להשיג את עומק דבריה מסייע צידו הכח של משה רבינו, ולא רק צחיים חיותו אלא גם בכל דור ודור מתחזקים לנו וזוכים לכתרה של תורה בזכותו של משה.

יעזור ה' יתצרך שנוכה אכן ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים, עדי נוכה בקרוב להיגאל גאולה שלימה, צמהרה צימינו, אמן.

ומדוע אומר הפסוק 'מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה', 'אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא'. ומתרת הגמרא 'אין, לגבי משה מילתא זוטרתא היא', וכבר פירשו צספרים את כוונת התירון, כי הדור דעה שהסתופפו בכל קדשו של משה רבינו זכו על ידו להשפעות קדושות ומכוחם היו משיגים צקל את מדריגת היראה.

אך עדיין אין הדברים מתיישבים על הלצ, שהרי התורה ניתנה לנו למורשה לדורות עולם, ולכל דור ודור אומרת התורה 'מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה', והתירון הנזכר שכוחו של משה רבינו מסייע לכך אינו שיך אלא צדור המדבר. אך על פי האמור, 'לויט די תיקוני זוהר וואס מיר האבן ערווענט', ש'אתפשטותא דמשה צכל דרא ודרא', שכוחו של משה רבינו אינו רק נחלת העצב, כי כוחו והשפעתו ממשיכים לשאת פרי גם צכל דור ודור, כל התורה שאנו משיגים דורות הצאים אינו אלא מכוחו של משה רבינו, וכפי שהיו האמוראים אומרים אל תצריהם

ביקורי ענווים

ביקור נימוסין שעדך
 כקש"ת הגה"צ גאב"ד מאקאווא שליט"א
 בבית האכסניא של כ"ק מרן רבינו זי"ע
 בעיה"ק ירושלים תובב"א

רבינו קיבל במאור פנים את הגה"צ גאב"ד מאקאווא שליט"א ואמר לו בדרך צחות: 'ברוך השם מ'זעהט זיך', הקדמתם להודיע שהינכם מגיעים אך לא ביקשתם רשות, הרי בעבר כשהייתי פעם בעיה"ק טבריא תובב"א רציתי לעלות למעונכם והקדמתם לבוא אלי, 'איר דארפט נאך תשובה טוהן אויף דעם, איר זענט נאכנישט פערטיג אויף דעם', וכי איזו מין הנהגה היא זו...

רבינו: 'איך וועל אייך אויפנעמען דא ביחידות', **הגאב"ד:** 'ניין ניין, נישט ביחידות, צוזאמען מיט אידן'. הרי רציתי לשמוע ממכם דרשה ברבים^א, ושם לא היה לי יחידות...

רבינו: אם כן אכבדכם בדברי תורה, הרי **באבות** (פ"ו מ"ג) אמרו 'אין כבוד אלא תורה', 'אזוי שטייט אין פרק', ואקווה שהדברים ימצאו חן בעיניכם.

בשעת סעודה שלישית בשבת קודש פירשתי כאן את מאמר הפסוק 'נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו' (דברים טו, י), ולכאורה הרי מדובר כאן

א. באותו זמן היה מדובר כי רבינו זי"ע ישא מדברותיו בביהמ"ד הגדול בקרית ויז'ניץ בני ברק, ובסופו של דבר לא אסתייעא מילתא.

באדם שכבר נתן מאה פעמים, וכפי שכתב רש"י 'נתון נתן - אפילו מאה פעמים', ולאדם כזה מה שייך להוסיף ולומר 'ולא ירע לבבך בתתך לו'.

אך נשאלתי פעם מיהודי עד כמה מגעת חובת הצדקה. הלה התבקש לשעבד את עצמו שעות ארוכות כדי להעמיד על רגליו יהודי אחר שמטה ידו, וסברתו היתה שהוא אינו מחויב בדבר. הוא שאל אותי שבמצות הצדקה נתנו חז"ל שיעורים, מעשר, חומש, או 'אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו' (כתובות סז:), אך כל אלו אינם אלא שיעורים בממון, ומהיכי תיתי שהאדם צריך גם לשעבד את כל עצם מציאותו למצות הצדקה.

חזרתי ושאלתי אותו 'וכי אינך אומר את הזמר למוצ"ש 'איש חסיד היה', הרי שם מסופר כי אליהו הנביא מכר את עצמו לעבד כדי לעזור לחסיד האביון, ומכאן ראה שמצות צדקה כוללת גם מציאות של למכור את עצמו לטובת אחרים, 'ס'איז פארהאן אזא זאך זיך אליין פארקויפן אויכעט'.

ואמרתי לפרש בדרך רמז שזו היא הכוונה בלשון התורה, 'נתן נתן אפילו מאה פעמים', בממונך עליך להרבות במצות הצדקה עד לאין שיעור, 'אפילו הונדערט מאל איז נישט קיין פראגע', אך אף יותר מכך, 'ולא ירע לבבך בתתך לו', עליך לתת לו גם את עצמך כמשמעות תיבת 'בתתך', 'דו דארפסט זיך אליין אוועק געבן אויכעט'.

הגאב"ד הביע קורת רוח מרובה מהדברים ואמר לרבינו: וכי לא היה כדאי להגיע לארץ ישראל רק כדי לחדש מאמר כזה...

ב. והוסיף רבינו בשולי הדברים: בדרך כלל כמעט ולא יוצא לקיים דברי רש"י אלו, לתת צדקה מאה פעמים בזה אחר זה, אך כאשר משתתפים בשמחת נישואין וכדומה ישנם הרבה יהודים המגיעים לזכות את הציבור במצות צדקה, 'מסתמא האט איר דאס שוין ביינעוואוינט', וכל פעם מחדש צריך האדם להפסיק מענין השמחה ולתת צדקה שוב ושוב, או אז צריך האדם לזכור מדברי רש"י הנזכרים 'נתון נתן אפילו מאה פעמים'.

רבינו: 'וועל איך אייך זאגן נאך א זאך וואס איך האב געזאגט', את זאת אמרתי ביום השבת בעת הקידושא רבא. התורה הקדושה אומרת לנו 'כי פתוח תפתח את ירך לו והעבט תעביטנו די מחסורו אשר יחסר לו' (דברים טו, ח), אמנם בכמה מקומות אמרו חז"ל כי 'דברה תורה כלשון בני אדם' ולפיכך נוהגת התורה לכפול את דבריה באמרה 'פתוח תפתח' 'העבט תעביטנו' או 'עשר תעשר', אך עדיין צריך הדבר תלמוד מאחר ושום אות מאותיות התורה לא נכתבה בחינם, 'עדע אות אין די תורה איז דאך א געוואלד', וצריך אפוא ביאור מדוע אומרת כאן התורה 'פתוח תפתח' ולא 'פתוח את ירך'.

ואמרתי כי על פי האר"י מבואר הדבר שפיר, כי הנה מבואר בכתבי האר"י כי בעת שהאדם נותן פרוטה לעני הרי הוא גורם ליחוד שום הוי"ה, כי הפרוטה שהוא נותן מרמז לאות י', חמש אצבעותיו המחזיקים בפרוטה מרמזים על האות ה', הזרוע שהוא מושיט לתת את הפרוטה לעני מורה על האות ו' ואצבעות העני המקבל הם הה' האחרונה שבשם (ראה ספר הליקוטים להאר"י ישעיהו לב, ב).

ולפי זה צריך להקפיד שהנותן יושיט את ידו לתת את המטבע לפני שהעני מבקש ממנו, כי אם יקדים העני ויושיט את ה' אצבעותיו לא יהיה השם כסדרו - דבר המורה על דין, ורק כאשר יחוד השם יהיה כסדרו - מה שמורה על מידת החסד - תעזור מצות הצדקה ותביא להשפעה גדולה של רחמים.

זאת אפשר לרמז בכוונת לשון התורה 'פתח תפתח את ירך לו', כי שתי פתיחות ידיים יש כאן, של הנותן ושל המקבל, ולפיכך הפרידה התורה ביניהם כדי להורות שקודם יקדים הנותן ויפתח את ידו, ובכך יעשה דוגמא לאותיות השם יה"ו, ורק לאחר מכן יושיט העני את ידו וישלים את השם להיות כסדרו, כי רק באופן זה יתהווה היחוד הראוי ויגרום השפעה של צדקה וחסד.

רבינו: בענין דומה שאל אותי מאן דהו על מאמר הכתוב בפרשת פנחס 'הנני נותן לו את בריתי שלום' (במדבר כה, יב) והאות ו' של תיבת 'שלום' היא ו' קטיעא. ולכאורה, מה ענין ו' קטיעא זו, ממה נפשך, יש כאן מקום לאות ו' או לא, אם רצתה התורה לכתוב ו' היתה צריכה לכתוב ו' שלם ואם לא היה צריך לכתוב 'בריתי שלם' בלא ו'. ועניתי על פי המבואר **בזהר הק'** (ח"ג ב.) כי האות ו' היא 'אות האמת'.

ובביאורו של דבר אמרתי כי הנה לא שייך לקיים את דברי התורה שבכתב בלא התורה שבעל פה, הרי כל דרשות חז"ל ומאמריהם הרי הם פירוש שבלעדיהם לא היינו יכולים להבין שום פסוק מפסוקי התורה, 'דאס ברענגען דאך אלע אראפ קלאר'. כך היא המסורה שקבלנו מפי חז"ל, ואותם מיעוטים שלא רצו לקבל מדברי חז"ל וקיימו את התורה שבכתב בלא התורה שבעל פה נכחדו מן העולם ולבסוף לא התקיימה בידם גם התורה שבכתב, 'די וואס האבן טאקע נישט געוואלט איינהאלטן די תורה שבע"פ זענען טאקע בטל געווארן און ס'איז גארנישט געווארן פון זיי, זיי זענען געווארן אויסגעשפילט'.

מה שאין כן אנו, שקבלנו על עצמנו את דברי התורה שבע"פ, יש לנו תורה עם קיום, ולפיכך נקראת התורה 'אמת' כמאמר הגמרא **בברכות** (ה:): - כי לתורה שלנו יש קיום וקושטא קאי. וזו היא אפוא כוונת דברי הזה"ק כי האות ו' היא 'אות האמת', שכן באות זה מרומזים ו' סדרי המשנה שהם היסוד לכל התורה שבע"פ, והם נותנים קיום של אמת לדברי התורה.

ובדומה לזה יש לבאר באופן נוסף מדוע מורה הו' על הקיום ועל האמת שהרי דרכו להפך מעבר לעתיד, ועל דרך משל תיבת 'היה' מורה על העבר ואילו אם נכתבת עם ו' בתחילתה 'והיה' הרי היא מורה על העתיד, ולפיכך גם נקרא הו' 'אות האמת' כדרך שהתורה נקראת תורת אמת, כי זאת התורה לא תהא מוחלפת והיא קיימת לעד, 'די תורה הקדושה איז נישט נאר וואס איז געוועזן, מ'האט נעכטן געלערנט,

מ'האט נעכטן געטוהן, תורה איז אן אייביגקייט, ועל כך מרמז האות ו' המורה על הקיום העתידי של דברי התורה, ולפיכך נקרא הוא 'אות האמת' כי קושטא קאי.

והנה, בקנאו את קנאת ה' עשה פנחס דבר גדול מאוד, הוא מסר את נפשו באופן מסוכן ביותר ובזכות זה הסיר את חרון אף ה' מישראל 'ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי'. הדבר שהוא עשה השפיע לדורות ולדורי דורות כמאמר הפסוק **בתהלים** (קו, ל לא) 'ותיעצר המגפה, ותחשב לו לצדקה לדור ודור עד עולם', 'אזוי ווייט איז דאס געווען א גרויסע זאך'.

אך אף על פי כן נכתב אצל פנחס ו' קטיעא שהרי כאמור מורה הו' על האמת ועל הקיום, וכדרך התורה הק' קיימת לעד על ידי התורה שבע"פ, ולאותה המצוה שקיים פנחס אין מן הראוי שיהיה המשך, 'מ'וויל נישט אז ס'זאל נאכאמאל פאסירן', אמנם בשעת מעשה היה על פנחס לפגוע בזמרי בן סלוא - והמפרשים כבר האריכו לדון איך היה מותר לו לעשות זאת בפני משה רבינו - אך על העתיד? על העתיד כתבה התורה ו' קטיעא, שהרי הו' מורה על ענין העתיד ומאחר שתקוותנו היא שלעתיד לא יצטרכו לקיים הלכה זו לא כתבה התורה ו' שלימה, 'אז ס'זאל ח"ו נישט ממשיך זיין אזוי ביי אידן'.

הגאב"ד הציג לפני רבינו את משמשו הר"ר ישראל נח ראב הי"ו: 'דער אינגערמאן איז געקומען דא'... **רבינו:** אכן רציתי לשאול מיהו אורח זה, 'מקדים שלום לכל אדם שטייט דאך', הוא מתגורר אצלכם בכפר אתא? **הגאב"ד:** כן, הוא מכפר אתא. הוא התלווה אלי כאשר הגעתי אל הרבי בטבריא והרבי סיפר אז סיפור מהרה"ק ר' מאיר'ל פרעמישלאנער זי"ע, הוא אינו זוכר את דבר המעשה וחפץ לשמוע אותו שוב.

ר' ישראל נח: כמדומני שהסיפור היה עם אברך שהיה חשוך בנים, הרבי ר' מאירל נתן לו עליה בפסוקי התוכחה שבפרשת כי תבוא, ובסיום העלייה פירש שם את הפסוקים באופן מיוחד. **הרב מנחם ווייס שליט"א**

ראש ישיבת אושפיצין: אולי כוונתו לפירושו של הרבי ר' מאירל על 'ברוך טנאך ומשאריתך' **רבינו:** 'ברוך טנאך ומשאריתך' איז עפעס אן אנדער זאך^ג, איני זוכר שסיפרתי פעם סיפור כזה (וככל הנראה אכן לא היה סיפור כזה ועירוב פרשיות שנינו כאן), **ר' מנחם ווייס:** יכול להיות שהוא מתכוון למעשה ה'נבלת עבדיך' שהיה אצל **הרבי ר' מרדכי'לע זי"ע**, אולי יקדים הרבי ויספר סיפור זה, הרי הגאב"ד הינו בעל תוקע.

רבינו: את זאת אכן היה מן הראוי שתשמעו, 'א זאך וואס איך האלט זיכער אז ס'איז ברוח הקודש געטייטש געווארן', שמעתי את דבר המעשה מבעל ה'נטעי גבריאלי', **הגאון ר' גבריאלי ציננער שליט"א** מב"פ, הוא הרי יהודי תלמיד חכם שכבר חיבר ספרים רבים, **הגאב"ד:** בידעי ובמכירי קאמינא, אני כבר מכיר אותו כשלושים ארבעים שנה, **רבינו:** והוא סיפר לי ממה ששמע בעצמו מפי בעל המעשה.

רבינו: לאותו יהודי היתה חזקה להסתופף מדי ראש השנה בצל קורתו של הרה"ק **הרבי ר' מרדכי'לע נאדווערנער זי"ע** [ע"ס האט אויך שייכות מיט ר' מאיר פרעמישלאנער, ער איז דאך געווען זיין עלטער פעטער], ובאחת השנים התבקש לבוא לשמש כבעל תוקע באחת הקהילות. מאחר והוא היה נוסע מדי שנה אל הרר"מ לא היה ברצונו של יהודי זה לעשות מאומה מבלי לשאול את חוות דעת קדשו, וממחשבה למעשה קם ונסע להיכלו של הרר"מ והציע לפניו את שאלתו. ותשובת הרר"מ

ג. דהיינו שהרבי ר' מאירל פירש את הפסוק בהודמנות אחרת, ולא ידוע על כך סיפור מיוחד. וכפי שהביא רבינו במקום אחר: הרבי ר', מאירל היה נושא את ידיו לשמים ומפרש את לשון הפסוק. ברוך טנאך ומשאריתך, (דברים כח, ה), באמרו. ריבוננו של עולם, קבל נא את ה'טנאך, את המענות התפילות והבקשות שנשאו אליך בני ישראל, יעלו נא לרצון לפניך ארון כל יחד עם ה'משאריתך, עם אותן בקשות שהשאירו בני ישראל ולא ביקשו עליהם, אם מחמת שכחה ואם מחמת שלא ידעו מה לבקש, שגם בעניינים אלו ימלא ה', את כל משאלות ליבנו למזכה.

היתה כי הוא יכול לנסוע לתקוע בשופר באותה קהילה, אך בתנאי שבשבת פרשת כי תבוא שלפני כן יבוא לשבות בצל קורתו.

הלה לא ירד לסוף דעתו של הרר"מ, 'וואס איז פארבינדן זיין בלאזן מיטן קומען פרשת כי תבוא', אך את פקודתו של הרר"מ שמרה נפשו והוא אכן הגיע לחצר קדשו לשבת פרשת כי תבוא. וביום השבת, כאשר הגיעו לקרוא בפסוקי התוכחה, שומע יהודי זה - המיועד להיות בעל תוקע - כי קוראים לו לעלות לתורה לפסוקים אלו... 'דער מענטש האט געמיינט אז ער האלט דאס נישט אויס', הרבי מזמין אותי לכאן כדי שאגיע ואעלה לפרשת התוכחה?¹ וכי זו היא ההכנה לתקיעת שופר בראש השנה?... אך ברירה אחרת לא נשארה בידו ומאחר שקראו לו לתורה לא היה ביכולתו לסרב בדבר.

כאשר סיים לברך על התורה לאחריה פנה הרר"מ אל היהודי ואמר לו 'זארג דיך נישט', הרי קראנו כעת את מאמר הכתוב 'והיתה נבלתך למאכל לכל עוף השמים ולבהמת הארץ ואין מחריד' (דברים כח, כו), ופירש לו הרר"מ כי תיבת 'נבלתך' מרמזת על השופר, וכענין שנאמר 'הללוהו בתקע שופר הללוהו בנבל וכינור' (תהלים קג, ג), ועל כך אומרת התורה כי השופר יהיה 'למאכל' - אותיות מלא"ך, שהמלאכים יקחו את התקיעות 'לכל עוף השמים', ויעלו עמם את קולות השופר בעת שיעופו ויתעלו לשמי מעל, 'ולבהמת הארץ' - בכך יורידו לארץ שפע רב ככל המצטרך לבני ישראל גם בענייני גשמיות, וכיון שכך 'ואין מחריד', 'דארפסטו גארנישט מורא האבן'... מששמע היהודי את פירושו של הרר"מ שבה

ד. והוסיף רבינו: איני יודע אם הדבר ידוע היום, אך בזמננו היו עושים מכך עסק גדול, אף אחד לא רצה לעלות לתורה בפסוקים אלו והבית מדרש היה כמרקחה, 'ליידער האט מען דאס מקיים געוועהן בפועל נעבעך, ליידער האט מען אונז'...

אליו רוחו, ולאחר מכן הוסיף הרר"מ ואמר לו את מאמר הפסוק 'אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו' (עמוס ג, ו)⁷.

'שטעלט אייך פאר, ער האט באשטעלט אז ער זאל קומען דירעקט אויף שבת, וואס ער האט נישט געהאט קיין אנונג, ער האט געוואלט אז זיינע תקיעות וואס ער גייט בלאזן זאלן אנגענומען ווערן, האט ער געטייטשט אזוי דעם פסוק'. אך הדבר ברור אצלי כי זהו פירוש שמימי, 'דאס איז א הימלישער טייטש', כי מי יעלה על דעתו ש'נבלתך' מכון על השופר, 'מאכל לכל עוף השמים' על המלאכים שמעלים את התקיעות למעלה, 'ואין מחריד' שהאדם יכול להיות סמוך ובטוח כי התקיעות יפעלו את פעולתן...

סיפורים נשגבים כאלו היו שכיחים אצל הרר"מ והרבי ר' מאירל פרעמישלאנער, 'אזעלכע זאכן האבן זיך פארארבעט ביי די צדיקים'. את הסיפור שמעתי מהנטעי גבריאל ששמע אותו מפי בעל מעשה, 'ער האט דאס געהערט פונעם יעניגן אליין'.

הגאב"ד: האם הרבי כותב לעצמו חיבור? **רבינו:** 'צו איך שרייב?' ... יש לי מעט כתבים שרשמתי לעצמי אך לא חיבור של ממש, הרבה מהדברים שאמרתי חסרים שם, **הגאב"ד:** 'עס איז דאך א שאד', **רבינו:** כמדומני שבנכם-נכדי הרב משה נתן הי"ו כתב הרבה, כך שמעתי, **הגאב"ד:** הוא כתב ממה שאמר הרבי? **רבינו:** כן.

רבינו: אני יודע שאין זה לרצונכם אם אגיד דברי שבח על בניכם, 'מיט אייך קען מען זיך נישט אזוי לייכט אויסקומען', 'מ'זאגט א שבח אויף א איד איז ער ברוגז' ... **ר' מנחם ווייס:** הרי הרבי נוהג לקיים את דברי הרמב"ם ... **רבינו:** אכן, הרי מפרטי ממצות 'ואהבת לרעך כמוך' כותב הרמב"ם ש'צריך לספר בשבח'ו (הל' דעות פ"ו ה"ג), 'דאס האב איך געזען

ה. ובכך בירכו שהתקיעות יביאו התעוררות בלב שומעיהם.

אינעווענדיג, הרמב"ם מפרט שם שאם האדם חס על כבוד עצמו עליו לחוס גם על כבוד חברו, ואם הוא חס על ממונו עליו לנהוג כן גם בממון אחרים, ובין הדברים כותב שם כי מצוה לספר בשבחו של ישראל. אלא מאי, בפרשת נח (בראשית ז, א ד"ה כי אותך) מביא רש"י את מאמר הגמרא **בעירובין** (יח:) כי בפני האדם אין אומרים אלא מקצת שבחו, אמנם כאן עומדים אנו שלא בפניו אך אף על פי כן לא אאריך בדבר, אני יודע שאם אומר את כל השבח תהיה לכם עלי טינה בלב...

הגאב"ד: עד מתי נשאר הרבי בארץ ישראל? בראש חודש עדיין ישהה כאן הרבי? הרי שמענו כעת על תקיעת שופר, הרבי צריך לתקוע בשופר כאן בארץ ישראל. **רבינו:** צריכים אכן הרבה תפילות שהתקיעות יהיו כדבעי, שנים רבות הייתי ב"ה מצליח לתקוע מאה תקיעות ראויות אך בשנתיים האחרונות אני כבר צריך להיעזר עם צאצאיי. הרי אנו צריכים שגם התרועעות יהיו תקיעות, 'פארשטייט איר מיר אזוי'... **הגאב"ד:** הם צריכים להיות 'כולו רחמים', הרי התקיעה היא רחמים, **רבינו:** אכן כך, אצל התקיעה מצינו יותר לשונות של חסד ושמחה, וכמו שנאמר בפרשת בהעלותך 'וביום שמחתכם ובמועדיכם וגו' ותקעתם בחצוצרות' (במדבר י, י), אך התרועה היא בבחינת 'לולי ליל', וזה מורה יותר על ענין הדין.

ר' מנחם ווייס: הרבי מספר כסדר ומביא מהדרשה שנשא **הגה"צ [רבי צבי הירש מייזליש] מווייטצען זצוק"ל** ביום ראש השנה תש"ה באושוויץ, הרבי היה שם. **הגאב"ד:** הרי זה מובא בארוכה בספר 'מקדשי השם' (בחלק 'שער המחמדים' שבו מתאר הגה"צ מווייטצען את כל קורות אותו יום ראש השנה), **רבינו:** 'א ודאי שטייט דאס', **הגאב"ד:** הרבי היה שם יחד עם הגה"צ מווייטצען? **רבינו:** 'איי איי וואס הייסט נעבעך'... הוא נכנס שם לתוך הבאראק שבו סגרו את כל הילדים שהיו מיועדים לעלות על המוקד לעת ערב, 'וויאזוי ער איז ארויס געקומען פון דארטן לעבעדיג - קען איך אייך זאגן - ווייס איך נישט', כלל לא שייך לתאר מה שהיה שם, 'מ'טאר נישט רעדן', **הגאב"ד:** 'א פחד'גע זאך', **רבינו:** מסתמא

יודעים אתם כי הרה"ק מבעלזא זי"ע לא רצה להעלות על דל שפתיו את מאורעות השואה.

רבינו: כבר סיפרתי כאן לציבור כי כאשר הלך הווייטצענער דיין לתקוע במסירות נפש לאותם נערים עמדתי בבאראק אחר לא הרחק משם (וכך שמע רבינו את הדרשה), **הגאב"ד:** 'שוין', **רבינו:** הרי גם אנו היינו בתחילה בין אותם נערים אלא שערכו לנו סעלעקציע 'און מ'האט נעבעך אויסגעקליבן אונז', גם אלו שעברו את הסעלעקציע עדיין לא היו בטוחים כי יינצלו מגזירת המוות, 'זיי זענען אויך נישט געווען באווארנט', ורק בסוף היום, כאשר נשלחנו למחנות העבודה, ניצלנו מהסכנה הקרובה שהיתה מרחפת עלינו באושוויץ. לצורך כך העמיד הרשע (מענגעלע) ימ"ש רופא יהודי מווייטצענער, ששימש כ'רבו' של אותו רוצח ובלב כבד היה צריך להחליט מי לחיים ומי למוות, הוא עמד שם עם חלוק לבן והיה צריך לדחות נפש מפני נפש, 'שטעלט אייך פאר'...

ר' מנחם ווייס: הרבי הרי חוזר על התורה שאמר שם הרב מווייטצענער על מאמר הפסוק 'ה' נגדך כל תאוותי' (תהלים לח, י), **רבינו:** אכן, הבורא יתברך רואה אמנם את כל מה שחטאנו בתאוותינו הרעות, אך 'אנחתי ממך' - 'דאס וואס דו האסט אונז געמאכט זיפצן' - 'לא נסתרה', 'זאלסטו אויך נישט באהאלטן', שלא תעלים עינך מכל הרעות רבות וצרות שאתה המצאת לנו¹.

1. יש לציין שבספרו. מקדשי השם, (בשער הנוכח) לא מביא הגה"צ מווייטצענער מאמר זה כחלק מדרשתו, אך הדברים מובאים בחיבורו. דבר צבי, הנספח לספר. חידושי בנין צבי, (אות מב). וזה לשונו:

'גם יאמר על פי מה דפירושו ה' נגדך כל תאוותי ואנחתי ממך לא נסתרה', דנוע מהרה"ק ר' אלימלך זי"ע שפעם אחת בפניא מעלי יומא דכפורי צוה לתלמידיו לתהות בקנקנו של חייט אחד מה הוא עושה כעת, הלכו וראו שנטל שני פנקסים, גדול וקטן, באחד היה נרשם כל חטאיו ופשעיו שעשה במשך כל השנה, ובפנקס השני היה כתוב כל היסורים ועוגמת נפש שעברו עליו באותה שנה, וענה ואמר, 'רבונו של עולם, הן אמת שעשיתי נגד רצונך והכעסתיך, אמנם גם אתה עשית לי רעות וכמה הרפתקאות דערו עלי, לכן יהיה אחת לאחת

הגאב"ד: אולי יספר הרבי איזה סיפור מהרבי ר' מאיר פרעמישלאנער? **רבינו:** 'איך ווייס נישט פון וועלכע אנצוהייבן...' **הגאב"ד:** 'פארוואס איז ר' מאיר הגדול'ס ציון נישטא? **רבינו:** אז זאת שמעתי בפירוש מאאמו"ר [רביה"ק בעל ויקהל משה] זי"ע, כי בשנים קדמוניות רצו הגויים להחריב את הבית החיים אך משהגיעו למצבת קדשו של ר' מאיר הגדול לא הצליחו להזיזה ממקומה. הם לקחו אפילו שור וקשרו אותו למצבה כדי שיחריבה בהליכתו, אך הוא לא רצה לזוז ממקומו והמצבה נשארה לעמוד בדרך נס. **הגאב"ד:** והיכן היא המצבה? **רבינו:** כמדומני שהוא עדיין קיימת, **הגאב"ד:** עד היום? למיטב ידיעתי אין שם מצבה אך ישנו בית החיים אחר... **רבינו:** איני יודע, הרי לא הייתי שם מעולם, 'איך ריש מיך צו פארן'. אך המעשה הוא מעשה שהיה, 'דאס איז א פאקט', שמעתי אותו גם מאחרים, הגויים ניסו אז בכל דרך להחריב את המצבה ומזימתם לא עלתה בידם, ישנה אריכות דברים בדבר המעשה אך איני זוכר אותו במדויק.

רבינו: אגיד לכם דבר תורה נוסף, אך קודם כל צריכים אנו ליישר את ההדורים בינינו... וכי אורח כזה שאינו מכניס אותי לביתו צריך אני לקבל? הנהגה מעין זו היה לי עם עוד רבי כאן, רציתי לחזור אליו לביקור גומלין אבל הוא אמר לי כי אם אני מגיע הרי הוא מקדים ובא אלי שנית, איני יודע מה פשר הנהגה כזאת, 'העכערע טעמים'...

על כל פנים אמרתי כך, הרי המחבר בסיום הלכות ציצית (שו"ע או"ח סי' כד סעי' ו) מביא כי 'הזהיר במצות ציצית זוכה ורואה פני שכינה', ומקור הדברים הוא בגמרא **מנחות** (מג:), ולכאורה, מהי סגולתה המיוחדת של

לחיים רבש"ע, נפיים זה את זה ויהיה אחת לאחת, ואני לא אכעיסך עוד וכן אתה לא תכעסני, ונשתה לחיים, ע"כ.

ובזה מפרשים הספרים הקדושים, הן אמת ה' שנגדך היא כל תאותי, אמנם 'אנחתי ממך לא נסתרה', כי אתה ידעת את כל התלאות שהטרידוני מעבודתך'.

מצות ציצית לענין זה. אך כבר כתבו הקדמונים כי אף לפני שהנשמה יורדת לעולם הזה הרי היא נהנית מזיו השכינה, אלא שאז נחשבת הנאתה כ'נהמא דכיסופא', שהרי האוכל מלחם חסד שנתן לו חברו הרי הוא מתבייש להסתכל בפניו (ירושלמי ערלה פ"א ה"ג), וזו היא תכלית כל ירידתנו לעולם השפל, כדי שנקיים מצוות ונזכה בדין לשכר הצפון לנו, 'ס'זאל נישט זיין קיין אומזיסטיגע ברויט, מ'זאל דאס האבן פארדינט'.

מלאכי מעלה יש לו לבורא די והותר, והוא רוצה דווקא בעבודת האדם בעולם הזה כשהוא בעל בחירה, 'ער האט א ברירה צו טוהן אזוי און ער האט א ברירה צו טוהן פארקערט ח"ו', וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה 'רשות לכל אדם נתונה, אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק הרשות בידו, ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע הרשות בידו' (פ"ה ה"א), ו'כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם' (שם ה"ב). לפיכך שולח הבורא את האדם לעולם הזה כדי שיעבוד בכוחות עצמו וירוויח את שכרו בזכות ולא בחסד, ואז יזכה לאור באור החיים מבלי שהשכר יהיה נהמא דכיסופא.

על פי זה אמרתי לפרש את מאמר הגמרא **בברכות** (נא.) 'אמר רבי ישמעאל בן אלישע, שלשה דברים סח לי סוריאלי שר הפנים', והראשון לשלושה דברים אלו הוא 'אל תטול חלוקה בשחרית מיד השמש ותלבש', ויש לעיין מהו עומק הכוונה בהוראה זו. מה גם שמצד הסברה היינו אומרים שהמאמר הוא מדברי אגדה ולא נאמרו הדברים להלכה, אך **המגן אברהם** (או"ח סי' ד ס"ק א) הביא זאת למעשה, 'א זאך וואס מיר פארשטייען נישט מיטן שכל'.

אך הסברתי זאת על פי מה שכתב **הערבי נחל** בכמה מקומות לפרש את לשון הפסוק 'ושונא מתנות יחיה' (משלי טו, כז), ולכאורה, מה ההסבר לכך ומדוע גורמים המתנות להיפך החיים, אך על פי מה שאמרנו שכל ירידת האדם לעולם הזה היתה כדי שירוויח את שכרו בזכות מעשיו ולא יהיה השכר נהמא דכיסופא, מובן שפיר כי אם לוקח הוא מתנות הרי הוא

נהנה מנהמא דכיסופא גם בעולם הזה, 'דאס איז נישט וואס דו האסט געהארעווט, וואס דו האסט געטוהן', וממילא גורם לו הדבר להיפך החיים, שכן תכלית החיים היא שיעבוד האדם וירוויח בכוחות עצמו.

על פי זה אמרתי לבאר כי תיכף בעת הקימה בבוקר צריך היהודי לזכור מה היא תכלית ירידתו לעולם הזה, עליו להתגבר כארי לעמוד ממיטתו לעבוד את בוראו יתברך, ולפיכך אסור לו להסיח דעתו תיכף ומיד בבוקר מהו יסוד העבודה הנדרש ממנו, שהוא צריך לעבוד בכוחות עצמו. זו היא אפוא כוונת ההוראה שלא יטול האדם את חלוקו שחרית מיד השמש, כי בכך הרי הוא מביא בלבבו את ההכרה שעליו לעמול בכוחות עצמו, 'זאלסט זיך נישט לאזן פארדינען פון אנדערע', ולפיכך צריך הוא לעמוד ולקחת את החלוק בכוחות עצמו, וכפי שכתב שם רש"י 'אלא אתה בעצמך טלהו ממקום שהוא שם ותלבישנו'.

בהשקפה ראשונה היינו אומרים שדברים עמוקים שנינו כאן ואין הם שווים לכל נפש, אך אם הובאו הדברים להלכה בדברי המגן אברהם הרי זה סימן שאין זו אגדתא בעלמא, מונח כאן כל יסוד עבודתו של היהודי את בוראו, 'באלד אינדערפרי זיך אויפהייבן, אליין הארעווען און אליין ארבעטן אזוי ווי ס'דארף צו זיין'.

והנה, בקיום מצות ציצית אמרה תורה 'וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם' (במדבר טו, לט), 'די תורה איז מגלה אז ס'איז אזא מצוה וואס דורך דעם קען מען זוכה זיין מקיים זיין אלע מצוות'. ואם כנים הדברים הרי כאשר מקיים היהודי מצוות ציצית כראוי הרי הוא זוכה ששכרו בעולם הבא לא יהיה נהמא דכיסופא, שהרי בזכות הציצית יעלה בידו לבוא אל התכלית - לקיים את המצוות בפועל ולקבל שכרו משלם.

על פי זה יבואר המאמר 'כל הזהיר במצות ציצית זוכה ורואה פני השכינה', שהרי כאשר האדם אוכל לחם חסד הרי הוא מתבייש להביט

בפני מי שנותנו לו, וכלשון הירושלמי (ערלה פ"א ה"ג) המובא בתוספות (קידושין לו:): 'האי מאן דאכיל מחבריה בהית לאיסתכולי ביה', אך המקיים מצוות ציצית אשר מתקיים בו הפסוק 'וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם' אינו אוכל נהמא דכיסופא בשכר הצפון לו, ולפיכך יזכה לראות פני השכינה ולא יתבייש להביט בה.

זהו גם מה שנאמר לגבי שלוש רגלים, 'שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלוקיך' (דברים טז, טז), ומן הראוי היה להיכתב 'לפני ה' אלוקיך', שהרי 'לא יראני האדם וחי'. אך על ידי העלייה לרגל זכה האדם להתרומם ביראת ה' ולקיים את כל מצוות התורה, וכמאמר הפסוק 'ואכלת לפני ה' אלוקיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם מעשר דגןך תירשך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך, למען תלמד ליראה את ה' אלוקיך כל הימים' (שם יד, כג), ועל כך אומרת התורה כי בשכר זה יזכה האדם לראות את פני ה' אלוקיך לעתיד לבוא, כי בעולם הבא לא יתבייש להביט בפני השכינה מאחר ושכרו לא יהיה אז נהמא דכיסופא...

- ועוד חזון למועד להביא אי"ה את המשך השיחה -

ברכת מזל טוב לירידינו העומדים לימיננו

הרב החסיד

ר' ליפא שווארטץ שליט"א

לרגל הולדת בנו שיחי'

הרה"ח

ישראל מנחם לאקס שליט"א

לרגל נישואי בתו בשטו"מ

הרב הגאון

ר' יוחנן כהן שליט"א

רב ביהמ"ד חזון נחום שאדיק

לרגל הולדת בתו למזל"ט

הרב מרדכי קרויז שליט"א

לרגל שמחת הבר מצוה לבנו שיחי'

